

En god skolestart = et godt samarbejde mellem børnehave og skole

Tidsskriftet skolestart februar 2021

Stig Broström

”Jeg glæder mig – men er også lidt nervøs.” Sådan sagde Marie på fem år, da hun og alle de andre kommende skolestartere, blev spurgt om deres forventninger til at skulle begynde i børnehaveklasse. Det er hun slet ikke alene om. Siden 1990’erne og frem til i dag har undersøgelser løbende vist, at børn har positive forventninger til skolen: de glæder sig til både at lære og lege. Men samtidigt med glæden indgår ikke bare sommerfugle i maven, men også lidt angst og nervøsitet (Broström, 2001; Børnerådet, 2013). Ifølge Børnerådets rapport kan nervøsiteten skyldes, at ”det er svært at få nye venner” (s. 18), og også fordi skolen stille helt nye svære krav. For som Signe siger: ” Det er faktisk lidt svært. Det er rigtigt svært for mig i hvert fald, for jeg er ikke nået til at lave et firtal eller noget – eller et femtal!” (s. 18). Hertil kommer, at nogle børn antager, at lærerne er skrappe og skælder ud. ”De er lidt hårde. Hvis man kommer for sent i skole, så tror jeg, de er lidt hårde” (s. 21). Sådanne udtalelser var også gennemgående i 1999, hvor jeg gennemførte en stor undersøgelse om børns forventninger (Broström, 2001). Som børnehaveklasseleder kan man synes, at det er et lidt ”uretfærdigt” syn på skolen. Men børnenes forventninger stammer ofte ikke fra selvsyn, men afspejler kulturens stemme, fx fra storebror eller onkel Viggos underholdende skolehistorier.

En god skolestart er afgørende

Det er et problem, hvis børnene har for meget angst og negative forventninger. Det kan bidrage til en dårlig skolestart. Derfor har der altid været fokus på at skabe sammenhæng og glidende overgang til skolen. Således skriver Claus Eskildsen i bogen *Det første skoleår* i 1929, at det ”er småbørnslærerens første og fornemste opgave at bygge bro over det svælg, der findes mellem livet i hjemmet og livet i skolen og på enhver tænkelig måde at lette den bratte overgang” (Eskildsen, 1929/1952, s.26). Siden da er der mellem hjem og skole indskudt børnehave og SFO og dermed flere samarbejdspartnere.

Om end forældre og skole altid har haft bevidsthed om betydningen af en god skolestart, har der siden 1990’erne været stærkt fokus på at hjælpe børnene med den udfordring, der

ligger i at bevæge sig fra børnehavens mere frie struktur med relativt god plads til fri udfoldelse og leg til en mere læringsorienteret struktur. Denne overgang går også godt for de fleste børn. Men ikke for alle. Nyere undersøgelse gennemført af VIVE og Syddansk Universitet viser, at tre børn i hver børnehaveklasse har problemer med overgangen og udviser dårlig trivsel. Desværre en trivsel der ikke bare går over, men som ifølge undersøgelserne trækker lange spor ind i skoleforløbet; ikke kun som dårlig trivsel men også i form af at de klarer sig dårligere i skolen end deres jævnaldrende. Alt sammen noget Egmontfonden har leveret forskningsmæssig dokumentation for (Jørgensen & Preisler, 2019).

Sammenhæng og kontinuitet

Årtiers forskning og erfaringer fra praksis viser, at den bedste metode til at sikre en god skolestart, er at skabe sammenhæng og kontinuitet mellem børnehave, SFO og skole (Broström, 2001, 2019). Altså at børnene oplever visse lighedspunkter i deres rejse fra børnehave til skole. Ikke at de tre miljøer skal være ens. Slet ikke. Børnene forventer netop, at der skal ske noget nyt, nu "hvor jeg er blevet stor". Men børnene oplever tryghed og sikkerhed, når de kan nikke genkendende til visse elementer. Børnene skal have nye udfordringer, de skal opleve "forstyrrelser", men disse skal have relation til tidligere erfaringer siger John Dewey, hvilket han betegner "erfaringernes kontinuitet" (Dewey, 2018).

Pædagoger i børnehaven, SFO-pædagoger og børnehaveklasseledere og også 1. klasselærere anvender mange metoder for at skabe kontinuitet i erfaringerne. Det kræver et udviklet samarbejde mellem de fire professioner, hvilket både er tidskrævende og fagligt krævende, da de hver især skal have indsigt i og respektere de andres fagligheder.

Det er almindeligt, at børnehave, SFO og skole det sidste halve år inden skolestart gennemfører en række såkaldte overgangsaktiviteter, hvorigennem børnene erhverver sig fortrolighed med livet i SFO og skole (Broström, 2001; Broström & Schytte, 2005). For eksempel kan et skolebesøg blive udfoldet over hele eller halve dage. Her deltager de kommende skolestartere i flere lektioner i en såkaldt "prøve-skoledag", hvor det enkelte børnehavebarn får en børnehaveklassekamerat, som det følges med og udfører skoleopgaver sammen med. Her er

tale om ægte og autentisk skoleerfaring, hvor det selvsagt er afgørende, at det enkelte barn oplever succes: "Det var svært, men jeg klarede det" (Broström, 2021, s. 230).

Men samarbejdet mellem professionerne rummer også samarbejde om pædagogikken. Ikke i den betydning, at der udformes en fælles pædagogisk læreplan, men at de har indgående kendskab til hinandens pædagogiske overvejelser og praksis, og måske også udvikler et fælles læringssyn (Broström, 2019). Sådanne initiativer fører til kontinuitet i pædagogikken. For eksempel at børnene oplever en fælles måde at planlægge på:

I børnehaven havde børn og voksne udviklet en særlig metode, som blev brugt i forbindelse med planlægning af de pædagogiske temaarbejder og projekter. Her rejste de tre spørgsmål: Hvad ved vi om emnet? Hvad vil vi vide? Og hvordan kan vi få dette at vide? Denne planlægningsmodel brugte en pædagog i forbindelse med temaet vulkaner. Spørgsmålet "Hvad ved vi om vulkanen" åbnede for en storm af fortællinger fra børnene: "De sprutter ild", "kogende vand vælter ud af vulkanen", "min far kunne ikke flyve hjem, fordi ilden nåede helt op til flyet". Det næste spørgsmål "Hvad vil vi gerne vide om vulkaner?" skabte yderligere perspektiver. En pige sagde: "Jeg vil gerne vide, om der er vulkaner i Danmark", og en dreng undrede sig, "hvordan kan man vide, når vulkanens ild kommer"? Denne børneviden og stærke interesse for de mystiske vulkaner gav pædagogerne et godt grundlag for at planlægge vulkanprojektet.

Fordi børnene i børnehaven var vant til at anvende denne planlægningsmetode, blev de glade og overraskede, da børnehaveklasselederen præsenterede dem for samme metode. Det betød, at de hurtigt blev hjemmevante i børnehaveklassen, hvor de straks kunne indgå som aktive handlende subjekter (Broström, 2019, s. 40).

Brug af grænseobjekter

Der skabes kontinuitet i erfaringerne, når de professionelle målrettet gør brug af "grænseobjekter", dvs. at bestemte genstande, processer eller metoder er til stede på begge sider af "grænsen". Ovenstående planlægningsmetode er eksempel herpå. Tilsvarende i nedenstående case, hvor genstandene "fortællestol" og "fortællehat" fungerede som grænseobjekt.

En børnehave havde i forbindelse med et nordisk fortælleprojekt fokus på børnenes egne fortællinger. Når børnene havde digtet en historie, kunne de sætte sig i fortællestolen og tage fortællehatten på. Pædagogen fungerede som sekretær og nedskrev deres fortællinger, som senere blev samlet i "Børnenes historiebog", som var yndet læsning i børnehaven.

Da en gruppe af kommende skolestartere besøgte den skole, de skulle gå på, var deres begejstring stor, da de opdagede, at der i børnehaveklassen stod en tilsvarende fortællestol og fortællehat. Tilstedeværelsen af disse genstande skabte

tryghed hos børnene, da de kunne se en sammenhæng mellem, hvad de allerede mestrede, og hvad det nye miljø udfordrede med (Broström, 2019, s. 37).

Om end der er skrevet et hav af bøger og artikler om overgang til skolen for at opnå en god skolestart, er det fortsat afgørende at få de gode ideer omsat til praksis. De professionelle møder mange forhindringer. Ikke mindst mangel på tid. Men i prioriteringsregnestykket, vil jeg hævde, at børnenes overgangsrejse er vigtig at investere i.

Litteratur

- Broström, S. (2001). *Farvel børnehave - hej skole! Undersøgelser og overvejelser* Århus: Systime.
- Broström, S. (2019). *Overgange og sammenhænge i børns liv*. København: Akademisk Forlag.
- Broström, S. (2021). *Småbørnspædagogik 1960-2020, pædagogiske erindringer*. København: Forlaget Frydenlund.
- Broström, S. & Schytte, J. (2005). *Overgangen mellem børnehave, SFO/fritidshjem og skole*. Dansk Pædagogisk Forum.
- Børnerådet (2013). *Skolen set fra børnehaven. Børns forventninger til og forestillinger om skolen*. København: Børnerådet.
- Dewey, J. (2008). *Erfaring og opdragelse*. København: Gyldendal.
- Eskildsen, C. (1927/1952). *det første skoleår*. København: Gjellerups Forlag.
- Jørgensen, O. & Preisler, M. (2019). *Egmontrappen. Når store bliver små. Giv alle børn en god skolestart*. København: Egmontfonden.

Rediger venligst selv:

Stig Broström er uddannet pædagog, cand.pæd. og ph.d. i småbørnspædagogik og er professor emeritus ved Danmarks institut for Pædagogik og Uddannelse (DPU) ved Aarhus Universitet. Han har blandt andet forsket i og skrevet om didaktiske og almenpædagogiske temaer, læreplaner, vuggestue- og børnehavepædagogik, SFO, overgang til skolen og indskolingspædagogik, læringsteori, leg og æstetiske læreprocesser samt science i børnehaven.